

Underrättelsetillsynskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal (RP 315/2022 rd): Ärendet har remitterats till underrättelsetillsynskottet för utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- statssekreterare Jukka Salovaara, utrikesministeriet
- kanslichef Kirsi Pimiä, inrikesministeriet
- äldre regeringssekreterare Kosti Honkanen, försvarsministeriet
- konsultativ tjänsteman Karoliina Honkanen, försvarsministeriet
- lagstiftningsdirektör Hanna Nordström, försvarsministeriet
- konsultativ tjänsteman Harri Ohra-aho, försvarsministeriet
- underrättelsetillsynsombudsman Kimmo Hakonen, underrättelsetillsynsombudsmannens byrå
- chef, polisråd Antti Pelttari, skyddspolisen
- biträdande avdelningschef Markku Pajuniemi, Huvudstaben
- avdelningschef, brigadgeneral Tero Ylitalo, Huvudstaben.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- inrikesministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Genom anslutningen till Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) blir Finlands militära och civila underrättelseinhämtning en del av alliansens underrättelsegemenskap. Det omfattar både bilateralt och multilateralt samarbete mellan medlemsstaternas underrättelsemyndigheter.

Utlåtande UndUU 1/2022 rd

Natos underrättelseverksamhet stöder alliansens beslutsfattande och verksamhet på alla nivåer från politiskt beslutsfattande till praktiskt genomförande av insatserna. Vid Natos högkvarter är de militära och civila underrättelsesektorerna och deras kommittéer (Civilian Intelligence Committee, CIC, och Military Intelligence Committee, MIC) placerade vid ett och samma huvudorgan. Underrättelsetjänsten vid högkvarteret (Joint Intelligence & Security Division, JISD) behandlar frågor på strategisk nivå och dess främsta uppgift är att stödja Natos högsta beslutande organ, dvs. Nordatlantiska rådet eller Natorådet (North Atlantic Council, NAC) och Natos högsta militära organ, dvs. militärkommittén (Military Committee, MC). I sina underrättelsebedömningar utnyttjar Nato underrättelseinformation från medlemsstaterna.

I och med Natomedlemskapet fördjupas de finska underrättelsemyndigheternas bilaterala samarbete med underrättelsemyndigheterna i alliansens övriga medlemsstater. Likaså ökar samarbetet med Natos olika strukturer. De finska myndigheterna kommer att delta såväl i Natos militära underrättelsekommitté som i dess civila underrättelsekommitté. Det är klart att detta samarbete ytterligare förbättrar de finska underrättelsemyndigheternas förutsättningar att sköta sina uppgifter.

De finska underrättelsemyndigheterna kan för sin del bistå Natos underrättelseorgan och alliansens medlemsländer med behövlig underrättelseinformation. De uppgifter som behandlas i Natos organ är i huvudsak uppgifter på fenomen- och organisationsnivå, men också behandling av personuppgifter kan komma i fråga. Av grundlagen följer att uppgifter inte får lämnas ut om en person på grund av detta riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet (se GrUU 35/2018 rd, s. 26—27). Närmare bestämmelser om begränsningar i rätten att lämna ut uppgifter finns i 20 § i lagen om militär underrättelseverksamhet (590/2019), 57 § i polislagen (872/2011) och 31 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.

Det verkar som om skyddspolisen enligt den gällande lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019) får lämna ut personuppgifter till säkerhets- och underrättelsetjänsterna i andra stater, men inte till Natos organ. En utredning av denna reglering pågår enligt uppgift vid inrikesministeriet som en del av en mer övergripande bedömning av behoven att ändra lagstiftningen efter anslutningen till Nato.

I Natos underrättelseverksamhet och underrättelsestrukturer har den militära och den civila underrättelseinhämtningen förts samman. Det förutsätter att det sedan tidigare goda samarbetet och den gemensamma planeringen mellan de myndigheter som styr underrättelseverksamheten i Finland, det vill säga försvarsministeriet, inrikesministeriet och underrättelsemyndigheterna, intensifieras ytterligare. Frågor som gäller styrning och samordning av underrättelseinhämtningen behandlas utöver av de styrande ministerierna även vid statsrådets kansli samt vid de gemensamma mötena mellan republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska ministerutskott. Underrättelsefrågor kan också diskuteras i samordningsgruppen för underrättelseinhämtning och lägesbild. Underrättelsetillsynsutskottet informeras årligen om beredningen och fastställandet av prioriteringarna i underrättelseverksamheten samt för hur prioriteringarna har uppnåtts (se t.ex. UndUB 1/2022 rd, s. 3—6).

Anslutningen till Nato ökar mängden säkerhetsklassificerad information i Finland. Nato rekommenderar i första hand att säkerhetsklassificerad information behandlas och överförs elektro-

Utlåtande UndUU 1/2022 rd

niskt. Enligt propositionen är det nödvändigt att snabbt utveckla en nationell SK II-miljö som också godkänns för behandling av säkerhetsklassificerad information på NATO SECRET-nivå.

Enligt Natos krav på informationssäkerhet får säkerhetsklassificerad information från och med nivån NATO CONFIDENTIAL behandlas och förvaras endast inom ett skyddsområde för åtkomsthantering som är fysiskt skyddat och godkänt av en myndighet. Information på nivån NATO RESTRICTED ska behandlas inom ett sådant administrativt område som myndigheten har godkänt. Genomförandet av fysiska behandlingsmiljöer medför enligt propositionen betydande kostnader inom hela statsförvaltningen.

Med tanke på resurstilldelningen för de åtgärder som krävs för att sörja för informations- och utrymmessäkerheten fäster utskottet uppmärksamhet vid att den nationella säkerhetsmyndigheten och de utsedda säkerhetsmyndigheter som avses i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004) har fått mer arbetsuppgifter. Utrikesministeriet är Finlands nationella säkerhetsmyndighet. Försvarsministeriet, huvudstaben, skyddspolisen och Transport- och kommunikationsverket är sådana utsedda säkerhetsmyndigheter som avses i internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet.

Anslutningen till Nato har sammantaget betydande personalkonsekvenser inom hela statsförvaltningen. Enligt propositionen ökar de krävande sakkunniguppgifterna när Finland deltar i Natos beslutsfattande och i det ömsesidiga samarbetet med medlemsstaterna på ett täckande sätt via cirka 400 kommittéer och arbetsgrupper samt via Natos byråer. Personalen vid utrikesministeriet, försvarsministeriet och Försvarsmakten står för en stor del av detta samarbete. Utskottet noterar att det samarbete som följer av Finlands Natomedlemskap också förutsätter betydande personalsatsningar hos skyddspolisen, som ansvarar för den civila underrättelseinhämtningen.

Underrättelsetillsynsombudsmannen övervakar lagligheten i underrättelseverksamheten i Finland. Utskottet har ansett det viktigt att ombudsmannen har tillräckliga resurser för att sköta sina uppgifter. För övervakningen av underrättelseverksamheten ska ombudsmannafunktionen ha juridisk och teknisk sakkunskap som är oberoende av underrättelsemyndigheterna (UndUB 1/2020 rd, s. 11, UndUB 1/2021 rd, s. 8). Särskild uppmärksamhet bör i det sammanhanget fästas vid att ett medlemskap i Nato ökar de finska underrättelsemyndigheternas samarbete med Nato och myndigheterna i dess medlemsländer. Det inverkar på karaktären och omfattningen av underrättelsetillsynsombudsmannens funktion, vilket bör beaktas när man ser till att ombudsmannafunktionen har tillräckliga resurser (se UndUB 1/2022 rd, s. 8).

FÖRSLAG TILL BESLUT

Underrättelsetillsynsutskottet föreslår

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande UndUU 1/2022 rd

Helsingfors 26.1.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mika Kari sd
vice ordförande Riikka Slunga-Poutsalo saf
medlem Heli Järvinen gröna
medlem Pauli Kiuru saml
medlem Mari Rantanen saf
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Sofia Vikman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Sami Manninen.